Hipru
Alalaha Nenge Te Hasia Lange Hipru Mur

NeHalang Tuna I Palaungana Toto Nge Hekulkulonga Mur

1 Nge nike, NeHalang hele lala nge rera tete mur
nga hetatalonga mur haria. Iri te helele nga etue
halang, pe te hele ngaria altototo nga etue nemur.
2 ✡Pe heueu, nga etue hetala ngana nemur, Ne-
Halang hele at at nge ita nge Tuna i sipona. Pe
Tuna nem, NeHalang i sipona henonou hote ke
nauele nena ure mur lochloch. Ke nge I mana,
NeHalang ala hote tapa pe ich pe ure lochloch.
3 ✡Pe Tuna nem nge tualeme hote Temene nena
poinga mur pengpeng. Pe na helenga kikina
ngana, rahite ure lochloch ngana nga tapa pe ich
pe poia iri ke te umume. Pe mete ke eina lele ke
lome ita nga rera poinga poreke ngana mur. Ke
het pe la ke are sapele nga kilanga palaungana,
nga NeHalang ilina ele nenga pen tamalmal nga
lut nga tapa.
4 ✡Pe temene tal heke i ke i palaungana toto nge
angkelo mur iange ene nenge Temene tunge lange
i, palaungana toto nga angkelo mur eria.
5 ✡NeHalang heleia helenga nei lange tuna ke
pomai,

✡ **1:2:** Ioa 1:3 ✡ **1:3:** Ioa 14:9; Kol 1:20; Hip 8:1 ✡ **1:4:** Pil 2:9
✡ **1:5:** 2Sa 7:14; 1Ch 17:13; Psa 2:7; Ume 13:33

"Tuk toto laka Iong.
Heueu nei O hetue iau ke Temem Iau."
Pe pule, NeHalang heleia tuna ke teke,
"I temene iau.
Pe iau tuk, laka i."
Pe helenga nemur, NeHalang tamal hote lange angkelo e ero toto.
6 ✡Pe pule nga etue nenge NeHalang kulosia Tuna tengene ana ke sio at nga ich, hele ke mai,
"Lape NeHalang nena angkelo mur lochloch ngana
te heto heke i."
7 ✡NeHalang hele ia nena angkelo mur ke pomai,
"Te poi ke pomanga kileng heingana
nge lohot pe het mulmule.
Pe pule tepoi ke pomanga oan
nge sapellala haka pe mete sio mule."
8 ✡Pe I Tuna pomange angkelo mur ero. Iange NeHalang hele lange Tuna Iesus ke pomai,
"Iong NeHalang, ke o rahite ume palaungana
nenge o nauele hehei pe hana.
Pe ume nem hetala ngana ero.
O nauele hehei pe hana ke nek toto.
9 Iange iong lemem taua poinga nge pengpeng
pe lemem ero ia poinga nge poreke.
Ke nga poinga nem mana, Am Soke NeHalang henonou hote iong
pe tunge iechinga palaungana lange iong.
Pe poia iong ke iong palaungana toto nge pekngam mur."
10 ✡Pe pule, hele ke pomai,

✡ **1:6:** Deu 32:43; Rom 8:29 ✡ **1:7:** Psa 104:4 ✡ **1:8:** Psa 45:6-7
✡ **1:10:** Psa 102:25-27

"Non Soke, nga talun ngana toto,
O hetakila heke ich nei nga munna
nenge iong sipom o ume hot tele nike
pe pule perim ume hote tapa.
11-12 Pe ure nemur lape te poi ke pomanga
hengeron nike ngana mur nenge te menini toto lo.
Lape olou heke iri ke tema
pe o hetaua iri nga heueu ngana mur.
Pe iong toro mana opoi ke pomanga ure nemur ero,
iange otu ke kokoes mana."
13 ✡Pe pule NeHalang hele lange angkelo e ke mai ero:
"O at ke oare lakoi nga hilik hele nenga pen tamalmal,
ke la het nga etue nenge e hekou sue lem ngarang mur
ke apem ana manga haka muria iri."
14 ✡Iok laol, angkelo mur iri utar? Iri ope mur nenge te ummume nge NeHalang. Pe NeHalang kulosia iri ke te halaulaua iri nenge te mene maulinga ke koko.

2

Maulinga Nenge Palaungana Toto

1 Pomalam, letera tuanin ke nek toto nga helenga nemur nenge ta longe ke ulolo. Pe ta rahite ke kerkereng iange lape ta saleke nga kue e nge altoto pe ta nanasia kue nenge pengpeng ero ol.
2 ✡Helenga nenge NeHalang nena angkelo mur te heleia, lohot ke manmanna. Pe iri nenge te

✡ **1:13:** Psa 110:1 ✡ **1:14:** Psa 34:7; 91:11 ✡ **2:2:** Kal 3:19

nanas tau pengpengia helenga nemur ero, te am-
neia aria melmelenga.
3 ✡Pe ita lape tapoi ke pomere? Nenge teke
ta hira ele Non Soke nena maulinga palaungana
nem, lape ta ua hot nga ana melmelenga palaun-
gana ke mere? Non Soke i sipona haliu hot tele. Ke
het pe iri nenge te longe, te hekerkereng ia at nge
ita ke te teke helenga nei manmanna.
4 ✡NeHalang pule hekerkereng ia nena helenga
nga nenge poi hote merakulo mur pe ure pa-
palauna hel pule ke hehei pe hana te neue pe te
eteia ke helenga nem manmanna toto. Pe nga
I sipona lemene ngana, heronge tunginga mur
nenga Opepengpeng lala nge hehei pe hana.

Iesus I Kue Nenga Maulinga Ke Koko

5 Nga tatu ngara nge he, NeHalang talue angkelo
mur ke te nauele ita ero. Ta tungara nem, ngana
koi nenge ta heleleia nei.
6 ✡Pe NeHalang nena helenga e hele ke teke,
"NeHalang, hana mur mai, iri utar toto
nenge letem tu mana nge iri?
Pe pomere nenge letem metene iri
ke o nauele iri?
7 Hana nemur, iong sipom o poia iri
ke te ele sio mana nge angkelo mur.
O hemalmalia iri pe otal heke iri
8 ke tenau ele ure lochloch."
NeHalang poia hana mur ke tenau ele ure
lochloch. Pe heueu nei ta kolkol iri nge tenau
ele ure lochloch.
9 ✡Pe ita, ta naue Iesus nge NeHalang talue i ke

✡ **2:3:** Hip 10:29; 12:25 ✡ **2:4:** Mak 16:20; 1Ko 12:4, 11 ✡ **2:6:** Psa 8:4-6 ✡ **2:9:** Pil 2:8-9

ele sio mana nge angkelo mur. Pe ta esia i nge
te hemalmalia pe hulua te heto heke i. Iange
nga NeHalang letena poreke ngana, Iesus takisia
melmelenga ke mete. Pe i mene ita lochloch ngana
murra nga metenga.
10 Urana toto nge NeHalang kulos sue tuna ke
takisia melmelenga. Iange nga kue nem, Iesus
poia seilil nenge I muka toto nga kue nenga
maulinga ke koko. NeHalang iech mana nge mene
mule tutuna mur ita nga kue nem iange poi hote
ure lochloch ngana pe ure lochloch ngana huna
mana nge i. Pomalam, NeHalang tutuna mur ita
ke lape tala nga hemalmalinga palaungana nem
pule.
11 ✡Iesus helemlemia hana mur nga reria
poinga poreke ngana mur. Pe Iesus pe iri lochloch
ngana nenge Iesus helemlemia iri nem, temeria
elle mana. Ke pomalam Iesus iech toto nge hetue
iri ke titina mur ia iri.
12 ✡Pe hele ke teke,
“NeHalang, Lape e haliu hote iong lange titik mur.
Pe nga etue nenge imem lochloch mo eukirau,
lape e heto heke tote em.”
13 ✡Pe pule Iesus hele,
“Lape e talue letek manmanna ngana nge NeHa-
lang.”
Pe pule hele ke teke,
“NeHalang tunge tutuna mur at nge iau.
Pe imem lochloch koloi.”
14 ✡Ita, NeHalang tutuna mur ita. Pe ita non ke
singira pe eira. Pe Iesus pule lohot ke i non ke

✡ **2:11:** Mat 25:40 ✡ **2:12:** Psa 22:22 ✡ **2:13:** Isa 8:17-18
✡ **2:14:** 1Io 3:8; Hem 12:10

mange ita. Pomalam, takisia ana melmelenga ke
mete, pe hekou sue non nenge rahite kerkerenga
nenga metenga.
15 Pomalam, Iesus mene mule iri nenge tetu teu
nga mataunga nenga metenga.
16 Ke i manmanna toto nge halaunga nem, lange
angkelo mur ero. Halaunga nem la pengpeng nge
Apraham na tete mur.
17 Iesus lohot ke i non ke mange ita pe nga
poinga nem, i nakuna nge letena poreke toto ia
hehei pe hana. Pomalam, lohot ke I Tunginga Ana
Non Soke nenge olia reria poinga poreke ngana
mur nga ana metenga.
18 Ke i nakuna toto nge halaua ita nga etue nenge
poinga poreke ngana mur te takue ita. Iange i
sipona amnei tote melmelenga palaungana lo nga
etue nenge poinga poreke ngana lohot nge i.

3

Iesus I Palaungana Toto Nge Moses.

1 ✡Ke pomalam titik mur, imo nenge a longe
NeHalang nena iunga pe a nanasia i, letemo tu ke
kerkereng toto nge Iesus. Iange Iesus, NeHalang
kulosia at ke i ara tunginga Ana Non Soke. Pe i,
halaulaua ita ke ta lala nge NeHalang. Pe Iesus
nem, ta hele hote i nga letera manmanna ngana
lo.
2 Pe i poia ana ume ke lohot ke pengpeng toto
lange Non nenge henonou hote i. Pe Moses pule
poia ana ume ke pengpeng toto nge nauele NeHa-
lang na hana mur Israel.

✡ **3:1:** Num 12:7; Hip 4:14; 7:26

3 Pe Iesus ene haka toto nge Moses iange non
nenge lele pele e, i palaungana nga pele nem.
4 Pele pele mes haka mana ero. Mele e hemes
heke. Pe NeHalang ume hote ure lochloch ngana.
5 ✡Moses ume ke pengpeng toto nga NeHalang
na pele letena ke pomanga I NeHalang nena
hekuleileinga. Pe na ume nem nau tautaua he-
lenga hel nge lape lohot nge he kura.
6 Pe Iesus i NeHalang tuna nge nauele temene
na pele ke pengpeng toto. Pe ita, NeHalang nena
pele koi ita. Pomalam ta rahite letera manmanna
ngana pe sara kikina ngana nge Non Soke.

Iri Nenge Leteria Manmanna Ero, Tenau Ala Aria Kenek

7 ✡Iange Opepengpeng hele ke teke,
"Nenge teke a longe nena helenga heueu nei,
8 ✡letemo kerkereng hite poinga poreke
ngana ero,
ke pomanga etue nenge a longo ole taua NeHalang
nga totoinga nenge lohot nga ich sana
lomona.
9 Nga lamau, lemo tete mur te ollaka hote iau ke
halang.
Pe iau e tu luluch pe e halaulaua iri ke hesinga
iri ana non kina nai (40).
Pe leteria manmanna nge iau ero toto.
10 Pomalam letek inin taua iri nenga etue nem pe
e hele,
'Hana nei, leteria tu nge iau ero pe te eteia lek
poinga mur ero toto.'
11 ✡Ke nga letek inin ngana nem, e talue lek he-

✡ **3:5:** Num 12:7; Deu 18:15-19 ✡ **3:7:** Psa 95:7-11 ✡ **3:8:** Exo 17:7; Num 20:2-5 ✡ **3:11:** Num 14:21-23

lenga kerkereng ngana nenge e teke,
'Iri nemur lape teat ke te tuia reria tunga nge nek nge iau ero.' "

12 Ke titik mur a esia lo? Amo e nge imo poi ke mange hana nemur ero toto. Ma lape letemo muta nga poinga poreke ngana mur pe a ua nge NeHalang nenge maulul, pe letemo manmanna nge I ero ol.
13 Pe imo, heueu nei a hekerkereng helia letemo nike, iange lape poinga poreke ngana mur, te channanga ia imo pe te sik teu ke kerkereng toto nga letemo.
14 Nga tele ngana, letera manmanna ke kerkereng. Pe nenge teke ta rahite letera manmanna ngana nem ke la het nga ta mete ngara, lape Kristus i pekngara ia ke kokoes ol.
15 ✡Pomalam, NeHalang nena helenga nenge tehas sue ke ulolo, hele ke teke,

"Heueu nei, a longe NeHalang na helenga
pe letemo kerkereng hite poinga poreke ngana ero ol.

Iange nge nike a longo ole taua
NeHalang pe a ua ana."

16 ✡Iri nenge te longe NeHalang na helenga pe tehul rumeria pe te ua ke tela, iri laka nenge Moses mene hote iri nge Ekipto nem.
17 ✡Pe NeHalang letena inin tautaua itei hel toto ke hesinga iri ana non kina nai (40)? Iri laka nenge te poia poinga poreke ngana, pe te mete lolo ke koluria tema sio mana nga ich sana lomona.

✡ **3:15:** Hip 3:7-8 ✡ **3:16:** Num 14:1-35 ✡ **3:17:** 1Ko 10:10

18 Pe NeHalang heleia iri nenge te longo olole pe
hele ke kerkereng ke teke, “Iri nemur lape teat ke
tetu ia reria tunga nge nek nge iau ero.”
19 Ta esia lo ke iri nemur teteu langa tunga
nge nek nem ero ol, iange leteria manmanna nge
NeHalang ero toto.

4

Tateu Nga Tutunga Nge Nek Nge NeHalang Ol

1 Iok, ta eteia lo, NeHalang na helenga kerkerenga ngana teke tateu langa nena tunga nge nek. Ke heueu nei, ta matau pe tapoi ke nek toto. Iange lape amo e nge imo teu langa tutunga palaungana nem ero.
2 Iri nenge nike, teteu la ero iange leteria manmanna nga helenga urana toto ngana nenge te longe ero. Pe helenga urana toto ngana nem, ngana koi nenge ta longlonge heueu nei.
3 ✡Ke ita nenge letera manmanna, tala nge NeHalang ke tatu luluch nge i nga kileng nem. NeHalang i sipona heleia lo ke teke, “Ke nga letek inin ngana nem, e talue lek helenga kerkereng ngana nenge e teke,
“ ‘Iri nemur lape teat ke te tuia
reria tunga nge nek nge iau ero.’ ”
Pe NeHalang hele hote tutunga nei nga etue nenge alahote tapa pe ich pule.
4 ✡Ke nga nena alalaha nenge tehas sue ke ulolo, hele ia etue rahtele nai ngana nem ke mai,
“NeHalang umume pe nga etue rahtele nai ngana,
tutu mana ol.”

✡ **4:3:** Psa 95:11; Hip 3:11 ✡ **4:4:** Gen 2:2

5 ✡Pe nga na helenga nenge ta heleia nem lo, hele
ke teke, “Iri nemur lape teat ke te tuia reria tunga
nge nek nge iau ero.”
6-7 ✡Iri nenge te longo tele helenga urana toto
ngana, teteu langa tunga nge nek nem ero iange
leteria manmanna nge NeHalang ero. NeHalang
heleia nga hesinga nemur nenge la ke ulolo. Pe
nga hoena toto ol, NeTeuit has sue helenga nei ke
teke,

“Heueu nei, a longe NeHalang na helenga
pe letemo kerkereng hite poinga poreke
ngana ero ol.”

Pe nem ta eteia ke NeHalang talue ana etue nenge
“Heueu Nei”. Ke mele hel lape teteu la ke la tetu
teu nga tunga nge nek nem.

8-9 ✡Iange nenge teke Iosua mene teua hehei
pe hana langa tutunga nem nike, NeHalang lape
heleia tutunga pele nge pomai ero ol. Pe ero. Iosua
mene teua iri nga tutunga nem ero. Ke pomalam,
tutunga e tu kura. Ke NeHalang nena hana mur
teteu la ia. Pe tutunga nem pomanga tutunga
nenge NeHalang poia nga etue rahtele nai ngana.
10 ✡Ke mele nenge teu langa tunga nge nek nge
NeHalang, tutu sio mana nga ana ume nenge
popoia. Iange NeHalang pule poi ke pomalam,
ume ke het pe tutu sio mana pule.
11 Ke pomalam ita lochloch tapur ke kikina toto
ke tateu langa tunga nge nek nem. Pe ara e nge ita
nanasia longonga ole nenge te poia nge nike ero
ol.

✡ **4:5:** Psa 95:11 ✡ **4:6-7:** Psa 95:7-8 ✡ **4:8-9:** Deu 31:7; Jos 22:4
✡ **4:10:** Hip 4:4

12 ✡NeHalang nena helenga tu ke maulul pe
kikina toto. Pe i matana toto nga kakop e nge
matana kaliuala. Pe lik teu ke la toto nga ngara
pe opere tetu ngaria. Pe pule lik ke teu langa
kira puotom ngana mur pe nga kira letena nge teu
toto. Ke helenga nem langa letera nge teu toto.
Pomanga letera tuanin ngana mur pe utar nemur
nenge lemere tautaua iri. Langa letera nem pe
henonou hote utar nenge urana pe utar nenge
poreke.
13 Pe nga ure lochloch ngana nenge NeHalang
ume hote, ute pele nge talkome nga matana ero.
Ure lochloch ngana tetu ke mallaha mana nga
matana. Pomalam, ita lochloch lape ta hele hote
ure lochloch ngana lange I, nge pomere toto nenge
ta poia ure nemur.

Tunginga Ana Non Soke Nenge Halau Tote Ita

14 ✡Pe ita ara tunginga ana non soke toto laka
Iesus. Pe i NeHalang tuna toto nenge langa lut
nga tapa lo ke halaua ita. Pomalam ta rahite
letera manmanna ngana nenge tutu nge ita nei ke
kerkereng.
15 Pe ita ara tunginga ana non soke, amneia ure
meena ngana mur lochloch nenge lohot nge ita ke
ulolo, pe losio nga poinga poreke ngana e ero toto.
Pe i nakuna nge etei urume ta makuk ngara.
16 ✡Pomalam ta mataua NeHalang ero pe tala ke
tames nga matana, nga nena arenga nenge nauele
ita lochloch. Iange i non nge lete porekenga. Pe

✡ **4:12:** Epe 6:17; Hem 1:16; 19:13-15 ✡ **4:14:** Hip 3:1; 10:23
✡ **4:16:** Hip 10:19

i lape halaua ita ke nek toto nga etue nenge ure
meena ngana mur te lohot nge ita.

5

1 Iok, NeHalang henonou hote tunginga ana
hana mur aria soksoke ngana mur nga iri siporia
reria hana mur leteria. Pe iri aria ume laka nenge
tetu nga tuna ngana mana, ke te halaulaua reria
hana mur lala nge NeHalang. Pe pule te poia
tunginga mur lala nge NeHalang ke te helemlem
mule reria hana mur nga poinga poreke ngana
mur.
2 Iri siporia te amneia poinga poreke ngana mur
pe ure meena ngana halang lo, pomalam lape te
halau tote iri nenge te losio nga poinga poreke
ngana mur.
3 ✡Pe iri non mana, pomalam te poia tunginga
mur lange NeHalang ke helemlem ia iri pe reria
hana mur pule.
4 ✡Mele pele tal heke i sipona ke i tunginga ana
non ia ero. NeHalang i sipona poia ume nem ke
pomanga poia lange ne Aron nge nike.
5 ✡Pe Iesus Kristus pomalam pule. I sipona
tal heke ume nem lange i ero, nenge lohot ke i
tunginga ana non soke. Iange NeHalang hele ke
teke,
"Iau tuk laka iong pe heueu o hetue iau ke Temem
iau ol."
6 ✡Pe NeHalang hele nga alalaha e pule ke teke,
"Iong lape o lohot ke iong tunginga ana none ke
koko, ke pomange Melkisetek."

✡ **5:3:** Lev 9:7; 16:6 ✡ **5:4:** Exo 28:1 ✡ **5:5:** Psa 2:7 ✡ **5:6:** Psa 110:4; Hip 6:20; 7:1

7 ✡Iok, nga etue nemur nenge Iesus tu nga
ich kura, hetalaulau lange NeHalang pe tang ke
palaungana pe matana eina sio. Iange eteia ke Ne-
Halang i toro mana lape hemaul heke mule i nga
metenga. Pe NeHalang longe nena hetalaulaunga
mur iange Iesus tal sio mene i, pe tung tote i lange
NeHalang.
8 Iesus I NeHalang tuna toto, pe takisia ana
melmelenga mur. Pe melmelenga nem, hetore i
ke longo tau mene NeHalang.
9 Ol pe i lohot ke i non nge pengpeng toto, pe
maulinga ke koko huna toto nge i. Pe iri nemur
nenge te longo taua i, lape te mene maulinga ke
koko.
10 Pe NeHalang tal hote i ke i tunginga ana non
soke ke koko ke pomange Melkisetek.

Tapoi Ke Mange Aina Kinkino Ngana Ero Ol

11 Nga nei, ure halang toto nge lape ta heleia. Pe
anali toto nge e hetore imo iange a etei ngamo nga
ure mur hulul mana.
12 ✡Imo, toinge ngana kou a lohot ke imo het-
oronga lo. Pe ero. Ke nakuna nenge mele lape
at ke hetoro mule imo nga NeHalang nena henge-
toro mur nenge a mene nga talun ngana toto.
Toinge a eteia NeHalang nena helenga ke po-
manga ngaunga kerkereng ngana nenge a ngaua.
Pe ero! A siu manmana kura!
13 Iange mele nenge siu manmana, i mamau
kura. Pe eteia ute pele nge urana pe poreke ero.

✡ **5:7:** Mat 26:36-46; Pil 2:6-8 ✡ **5:12:** 1Ko 3:1-3

14 Iok, iri nenge iri papalauna lo te ngaua
ngaunga kerkereng ngana. Pe iri te teke te am-
nei urume ngaunga lemene ngana mur. Pe nga
poinga nem, te hetoro mule iri ke te eteia kue
nenge urana pe kue nenge poreke.

6

Non Nenge Hasia Alalaha Nei, Hele Hote Letena

1 Pomalam, hengetoro nemur nenge a mene nga
tele ngana nenge Kristus, tetu mukam. Pe tala
pengpeng nga hengetoro mur nenge ta mene ke
pomanga ita papalauna ngara. Iange toinge a
etei ngamo ia iri kou ulolo. Pe nei ol, tala man-
mana nga ure papalauna ol. Ke hengetoro nemur
tatu hit menmene iri ero; Nenge hulmulenga nga
poinga poreke ngana, pe letera manmanna ngana
nge NeHalang
2 pe hengetoro mur nga henuninga, pe nga
nenge tetal heke peria, pe ta maul haka mule
ngara nga metenga, pe pule, hengetoro nenge
NeHalang amnei teu atat nge ita elle pe elle nenge
hetala ngana ero.
3 Nga NeHalang lemene ngana mana lape
ta mene hengetoro nemur ke pomanga ita
papalauna ngara.
4 Iok, iri nenge te hile sue leteria manmanna
ngana mur lo, lape teat mule ke mere ke tehul
mule leteria nga reria poinga poreke ngana mur?
Iri tetu teu tala nga NeHalang nena lemenge pe
te mene NeHalang nena tunginga. Pe te amnei
urume ume ngana, pe iri ul pekngaria mur ke te
mene Opepengpeng.

5 Iri te amnei urume NeHalang nena helenga
pe te teke urana toto. Pe pule te amnei urume
kerkerenga nenga etue nenge NeHalang talun ke
nauele ure lochoch.
6 ✡Iri nenge te urana mukam pe te losio mule,
lape anali toto nge tehul mule leteria ol. Nenge
teke te poi ke pomam, te teke te henanas mule
poinga nenge te hero taua NeHalang Tuna langa
manga toto pe te hemeia i nga hulua mataria.
7 NeHalang na petanga tunga ume nenge pitte
mol taua pe ana ngaunga haka ke urana. Iange
ume nem halaua mele hel nenge te umeia.
8 ✡Pe ume nenge uraurau au hit mene, ume nem
poreke pe poia ute pele nge urana ero. Pomalam,
lape NeHalang lemene ero ia pe tonoi teua ana
oan ke lasus.
9 Titik mur, imem mo hele mana ke mai. Pe
nge imo, letememo kerkereng toto nga ure urana
ngana mur nge lape te lohot nge imo – ure urana
ngana nemur la tau pengpeng ia maulinga ke
koko.
10 ✡NeHalang i non nge pengpeng toto. Pe
eteia nge lememo tautaua nena hana mur pe a
halaulaua iri ke kokoes. Pe amo ume nemur,
NeHalang letena lilil ele ero toto.
11 Pe imem lememem toto ke a rahite amo ume
nem ke kerkereng ke la het nga etue nei hetala
ngana. Pomalam, ure nemur nenge lememo tau
totote lape te lohot ke manmanna.
12 Pe mo teke lemo melei tana ero. A nanas tau
mene poinga nenge iri nenge leteria manmanna

✡ **6:6:** Mat 10:22; Hip 10:26-27; 1Io 5:16 ✡ **6:8:** Gen 3:17-18; Mat 13:7, 22 ✡ **6:10:** Hip 10:32-34

te popoia. Iri leteria manmanna pe tetu ke nek.
Pomalam te mene ure nenge NeHalang hele ke
kerkereng ke teke tunge lange iri.

NeHalang Na Helenga Utona Toto Ngana

13 ✡Nge nike NeHalang poia helenga kerkereng
ngana e lange Apraham. Pe NeHalang hekerk-
ereng ia helenga nem nga i sipona ene iange mele
e nge palaungana nge i ero ol. Poia helenga
kerkereng ngana nem, pe
14 hele ke teke, “Iau lape e pete iong pe e poia lem
tete mur ke te lohot ke iri halang toto.”
15 Iok laol, Apraham tu ke nek mana pe kulala
mana ke la ure nenge NeHalang heleia neu, lohot
ke manmanna.
16 Nenge teke hana nai te hunel, pe elle nge
iri nai nem teke hekerkereng ia nena helenga,
hekerkereng ia nga none nge pingana iuiu ene.
Pomalam lape hunelinga nem het sio mule.
17 Ke pomalam, NeHalang poia helenga man-
manna ngana nem pe teke hemallaha hot tote ke
helenga nem i manmanna toto pe lape hul mule
letena ero toto. I teke hemallaha hot tote lange
iri nemur nenge lape te mene helenga manmanna
ngana nem. Ol pe hekerkereng tote nga i sipona
ene.
18 ✡Pe ita, sara kikina ol! Iange NeHalang i
non nge pallaklaka ero! Poia helenga manmanna
ngana nem pe hekerkereng tote nga i sipona ene.
Ke ita nenge ta teke ta song ke tala nge i ke ta mene
maulinga ke koko, sara kikina pe ta nauala mana
ol.

✡ **6:13:** Gen 22:16-17 ✡ **6:18:** Num 23:19

19 ✡Pe sara kikina ngana nem, poi ke pomanga
um meena ngana nenge te kele nga aka pe te
hesue ke la are nga leme letena. Pe kileng eingana
pe ruach teke ulo ule aka nem, pe ero. Iange
um meena ngana nem rahit ele aka nem ke kerk-
ereng. Pomalam mana, sara kikina ngana nem
teu langa huunga nenge ma tote kileng nenge heo
ngana toto nenge NeHalang tu ia. Pe i lape rahit
ele letera manmanna ngana ke kerkereng toto.
20 Iange Iesus i muka teu langa kileng nem lo ke
halaua ita. Pe lohot ke i Tunginga ana Non Soke
ia ke ulolo ke pomange Melkisetek pe nga etue
lochoch sapele.

7

Melkisetek

1 ✡Melkisetek i naungaala ana non nga kileng
nenge Salem. Pe i, NeHalang Nenge I Soke Nga Lut
Toto nena tunginga ana non ia. Pe Apraham iri ul
hana papalauna hel te palhel. Iok, hekou sue iri
ke het pe i ke la pe Melkisetek saolia i nga kue. Pe
Melkisetek pete Apraham.
2 Ol pe Apraham lohaka pe takiraua urelu mur
nenge lolochia nga hunelinga ke huna iri analoch.
Pe huna elle, tunge lange Melkisetek. Melkisetek
ene luna pomai, “naungaala ana non nga poinga
nge pengpeng”. Pe pule, te hetue ene ke “naun-
gaala ana non nga kileng nenge Salem.” Pe luna,
“nekinga ana naungaala ana non.”
3 Melkisetek tana pe temene pe na tete mur,
eria ma hot nga alalaha unne e ero. Pe pule tana

✡ **6:19:** Lev 16:2-3 ✡ **7:1:** Gen 14:17-20

hoho ngana ia pe mete ngana pule ta eteia ero. I
pomalaka nga NeHalang tuna nge i tunginga ana
non nga etue lochloch.
4 Ke a esia lo, non nei i non palaungana ia,
pe rette palaungana Apraham tung ke ure huna
elle nge iri analoch lange i, nga ure nemur nenge
mene nga te palhel ngaria.
5 ✡Moses na hotonga hele ke teke, Liuai na tete
mur nenge iri tunginga ana hana mur, te loloch ke
ure huna elle nge iri analoch nge reria hana Israel
mur. Tunginga ana hana nemur iri Apraham na
tete mur pule, pe ta teke ma lape iri te mene ure
nemur ero. Pe ero. Iri tela mulmule kura ke
te loloch mulmule ure nemur nge mataria alona
mur.
6 Pe Melkisetek, lohot nga mata nenge Liuai
ero. Pe i mene ure huna elle nge iri analoch nge
Apraham. Pe ana non pete Apraham, non nenge
rahite NeHalang nena helenga manmanna ngana
mur.
7 Pe manmanna toto nge mele nenge i palaun-
gana toto pete mele nenge ele sio mana nge i.
8 Ke tunginga ana hana mur nenge te lohot nga
mata nenge Liuai, te lolochia ure huna elle nge iri
analoch. Pe iri hana mana, pomalam te metmete.
Pe Melkisetek lolochia ure nemur pule, pe te hele
ke te teke i kou tu ke maulul kura.
9 Iok, mele lape hele ke teke, Liuai lohot nga
mata nenge Apraham. Ke Liuai laka nenge
tunge ure huna elle nge iri analoch nem lange
Melkisetek.
10 Pe i manmanna ke te hoe Liuai ero kura, nga
etue nenge Melkisetek saolia Apraham nga kue.

✡ **7:5:** Num 18:21

Pe Liuai tu ke maulul nga nette Apraham letena lo, nga etue nenge Apraham tungtunge ure nemur lala nge Melkisetek.

Iesus I Tunginga Ana Non Ke Pomange Melkisetek

11 Iok, NeHalang tunge hotonga lochloch lange Israel mur, nge tunginga ana hana mur nenge te lohot nga mata nenge Liuai. Iange hotonga nem kikina ngana tu nge iri. Pe toinge te ume ke nek ke te halaua hehei pe hana, NeHalang lape kulos mule mele ke at ero ol. Pe nei ero. Pomalam NeHalang kulos sue tunginga ana none nge altoto lochloch nge Aron. Iange i pomange Melkisetek pengpeng.

12 Ke pomalam lape te hetaua hotonga mur lochloch iange tunginga ana non heueu ngana e at lo.

13 Ana Non, tu teu nga mata nge altoto pe mata nem rahite ume nenge tunginga ana hana mur ero kura.

14 ✡Iange ita ta eteia lo ke, ara Non Soke lohot nga mata nenge Iuta mur. Pe Moses hele hote helenga unne e ero nga mata nem nge rahite ume nenge tunginga ana hana mur.

15 Iok, ta esia ke mallaha toto ol. Tunginga ana none pule lohot ke mange Melkisetek toto.

16 Liuai mur te lohot ke iri tunginga ana hana mur iange hotonga hele ke teke iri mata nem mana lape te rahite ume nem. Pe Iesus ero, iange kerkerenga palaungana nenga maulinga ke koko, poia I ke mene ume nem.

17 ✡Iange NeHalang nena helenga nenge tehas

✡ **7:14:** Isa 11:1; Mat 2:6; Hem 5:5 ✡ **7:17:** Hip 5:6

sue ke ulolo, hele ke teke,
“Iong tunginga ana non ke pomange Melkisetek,
pe lape o rahite ume nem nga etue lochloch
sapele.”
18 Oe, NeHalang hetaua hotonga nike ngana
mur lo, iange hotonga nemur te halaua ita ero ol.
19 ✡Hotonga nemur te poia ute pele ke lohot
ke pengpeng ero. Pe kue e nge urana toto nga
hotonga nemur, lohot. Pe sara kikina nga kue nem
ol. Iange NeHalang tunge at nge ita ke tala rochroi
nge i.
20 Pe pule, NeHalang poia kue nem pe hekerker-
ereng tote nga nena helenga nenge kerkereng
toto. Nga etue nenge Liuai mur te lohot ke iri
tunginga ana hana mur, NeHalang poia helenga
kerkereng ngana e nge iri ero.
21 ✡Pe nga etue nenge Iesus lohot ke I tunginga
ana non, NeHalang hekerkereng tote na helenga
pe hele ke teke,
“Non Soke hele ke kerkereng toto
pe lape hul mule nena helenga ero toto.
Iong tunginga ana non pe lape o rahite ume nem
nga etue lochloch sapele.”
22 ✡Ke nga helenga kerkereng ngana nei, ta eteia
ke helenga tomunga hel heueu ngana nem, kikina
ngana tu nge Iesus. Iange i sipona poia ana ume
ke lohot ke manmanna. Pe i urana toto nga nenge
nike ana.
23 Pe pule, nge nike hana halang te rahite ume
nei iange hel te metmete pe hel te mene loloununе
reria ume.

✡ **7:19:** Hip 10:22; Iei 4:8 ✡ **7:21:** Hip 5:6 ✡ **7:22:** Hip 8:6; 12:24

24 Pe Iesus pomam ero. Iesus rahite ume neu
pe tu sapele nga etue lochloch pe mele pele nge
hetaua i ero ol.
25 ✡Ke pomalam, Iesus nakuna nge mene mule
hehei pe hana ke tela mule nge NeHalang nga etue
lochloch. Iange I pule tu ke kokoes mana nga iri
ul NeHalang tunangaria ke onteiteia NeHalang ke
letena ia reria poinga poreke ngana mur ero ol.
26 Pe Tunginga ana Non Soke nei lape halaua
ita ke nek toto. Iange i sipona nanas tau tote
poinga nemur nenge NeHalang lemene taua. Pe
i losio nga poinga poreke ngana e ero pe tu ke
pengpeng toto nga NeHalang matana. Pe pule tu
ke altoto nge iri nenge te popoia poinga poreke
ngana mur. Ke NeHalang hemalmalia i pe mene
heke i ke langa lut nga tapa.
27 ✡Tunginga ana hana mur nenge nike te ume
ke pomai: Iri te poia tunginga mur nga etue
lochloch. Pe tepoi tele tunginga nenge helemlem
ia iri siporia mukam, ke het pe te poia nenge
te helemlem ia hehei pe hana nga reria poinga
poreke ngana mur. Pe Iesus poi ke pomam ero.
Iesus poia nena tunginga ke elle mana, nenge tung
heke i sipona lange NeHalang ke mete ke halaua
ita. Pe tunginga elle nem purpur tote ita lochloch
rera poinga poreke ngana mur.
28 Moses nena hotonga hesilei hotote tunginga
ana hana mur nenge te pengpeng ero toto. Pe
NeHalang nena helenga kerkereng ngana nem,
lohot rume mana nga hotonga nem. Pe na helenga
kerkereng ngana nem hesilei hote Tuna nenge
lohot ke pengpeng toto nga etue lochloch sapele.

✡ **7:25:** Rom 8:34 ✡ **7:27:** Hip 5:3

8

Ara Tunginga Ana Non Soke Nga Hotonga Heueu Ngana

1 Iok, lek helenga mur nenge e heleleia iri nem
luna mai koi: Ita ara Tunginga ana Non Soke tu,
pe ngana kou are nga pen tamalmal nga NeHalang
nena arenga seina ngana nga lut nga tapa.
2 Pe Iesus poia ana ume nenge I Tunginga ana
Non Soke nga NeHalang nena pele nga lut nga
tapa. Pe pele nem none mana hemesia ero. Non
Soke i sipona hemes heke pele nem.
3 Pe tunginga ana hana mur aria papalauna mur
lochloch, aria ume nenge te menmene tunginga
mur pe te tung heke iri lala nge NeHalang. Pe Iesus
i tunginga ana non soke pule, pomalam poia nena
tunginga pule.
4 Nenge teke Iesus tunga ich kura, lape rahite
ume nem ero. Iange hana nenge te rahite ume
nem tetu lo. Pe te tungtunge tunginga mur lala nge
NeHalang, ke pomanga hotonga hele ngana.
5 ✡Pe te popoia aria ume nemur nga pele nenge
te heto hekeke NeHalang ia. Pe pele nem, NeHa-
lang na pele toto ngana ia ero. NeHalang na pele
toto kou tu nga lut nga tapa. Pe nenge nem i opene
mana. Iange nga etue nenge Moses teke hemes
heke NeHalang nena pele, NeHalang hele lange i
ke teke,
"O hemesia pele nem,
pe o poia ke nek toto.
Pe o nanas tau pengpeng ia opene
nenge e henonoua lange iong nga hengene."

✡ **8:5:** Exo 25:40; Kol 2:17; Hip 9:23

6 ✡Pe ero ol, iange Iesus rahite ume nem lo. Pe ume
nenge Iesus rahite nei, i ele haka toto nga nenge
hana hel te rahite. Iange Iesus tu nga tunangana
mana nge ita pe NeHalang, ke hekerkereng ia
helenga tomunga hel heueu ngana nem. Pe ure
nemur nenge helenga tomunga hel heueu ngana
nem teke poia nge ita, palaungana toto nga nenge
nike ana.
7 Pe toinge nike ana nem ume hot ke urana nike,
lape heueu ngana e lohot ero ol.
8 ✡Pe NeHalang esia poinga poreke ngana mur
halang pomalam hele ke teke,
“Nga etue nemur nenge te atat nem,
lape etal hote lek tomunga hel heueu ngana ana helenga
lange Israel mur pe lange Iuta mur.
9 Pe nei ol, lape altoto nga nenge e poia
lange reria tete mur nge nike.
Nga helenga tomunga hel nike ngana nem,
e rahite iri nga perik
pe e mene hote iri nga ich nenge Ekipto.
Pe iri leteria manmanna, nga helenga palaungana
nenge mo tom helia nge nike ero.
Te poia poinga nem pe enau lange iri ero ol.
10 Pe helenga tomunga hel heueu ngana
nenge e teke e poia lange Israel mur nga etue nei pomai;
Lape e talue lek hotonga mur nga leteria
pe ehas sue nga kakaoria pule.
Iange Iau lek hana mur iri,
pe iri aria Non Soke Iau.

✡ **8:6:** Hip 7:22 ✡ **8:8:** Jer 31:31-34

11 Pomalam lape te hetore titiria mur
pe reria helenga pekngana mur ero ol,
nenge te teke te hetore iri
ke te eteia NeHalang pule.
Hengetoro nem lape lohot ero ol,
iange talun nge hana nenge pingaria iuiu ero
ke lange hana papalauna nenge pingaria iuiu,
iri lochloch te eteia Iau lo.
12 Ke lape e saua reria poinga poreke ngana mur
ke te lasus toto.
Pe lape letek metene mule
reria poinga poreke ngana mur ero ol."
13 Iok, NeHalang hetue helenga tomunga hel nem ke "Heueu Ngana" Pe i poia nenga tele ngana nem ke nike ngana lo. Pe ure nike ngana nenge ana ume ero, lape erue sio mana.

9

1 ✡Pe helenga tomunga hel nenge nike nem, te talue ana hotonga mur nga poinga nenge te heto hakaka NeHalang ia. Pe pele nenge te heto hekeke NeHalang ia, te ume ia nga ich nei.
2 Pe nga pele nem letena tetal tote ke ana tokola iri nai. Pe nga tokola nenge hot ana, te talue lemenge kina e pe hatanga e pe ngaunga nenge te poi tunginga ia lange NeHalang. Tokola nenge hot ana nem, te hetue ke Kileng unne nenge Heo Ngana.
3 ✡Pe huunga palaungana e te heon ele ke heon sio, ke poi ele kileng unne nenge te hetue ke Kileng Nenge Heo Ngana Toto.

✡ **9:1:** Exo 25:23–26:30 ✡ **9:3:** Exo 26:31-33

4 ✡Pe nga lamam te talue hatanga e nge chalem-
lem toto. Pe nga hatanga nem ona te makmakia
ure nenge inangana ehech. Pe hohou palaungana
e mateu nga lamam pule. Hohou nem, singina
chalemlem toto. Pe nga letena, te talue ngaunga
menini ngana nenge heo ngana. Pe ngaunga nem
mateu nga ngaunga ana mateunga e nge singina
chalemlem. Pe tetal teu luluche nga ne Aron na
kula pe um sachana nai nenge NeHalang has heke
nena hotonga mur ia. Pe Aron na kula neu, nga
tele ngana, matana hot pe tuatutu lo.
5 ✡Pe te ume hote NeHalang nena angkelo nai,
ke te mes haka nga hohou neu ona ke saharia
poi ele hohou neu matana. Pe angkelo opene nai
nem, te henonoua NeHalang nena hekerkerenga
palaungana nge tu teu nga Kole nem letena. Pe
nga hohou nem matana, NeHalang letena ia hehei
pe hana, nga reria poinga poreke ngana mur. Pe
heueu nei lape ta hele teu la sakilil nga ure nemur
ero.
6 ✡Ke ure nemur te poia iri ke pomalam. Pe nga
etue lochloch tunginga ana hana mur teteu lala
nga pele ana tokola nenge hot ke te popoia aria
ume.
7 ✡Pe nga etue elle mana nga hesinga lochloch,
tunginga ana hana mur aria soke, i toro mana
teu lala nga pele nem letena nenge heo ngana
toto. Teu lala pe menmene huros mur eiria ke
poi tunginga ia lala nge NeHalang. Ke nga poinga
nem, helemlem mule i sipona na poinga poreke
ngana mur pe hehei pe hana pule. Reria poinga

✡ **9:4:** Exo 16:33; 25:10-16; 30:1-6; Num 17:8-11; Deu 10:3-5
✡ **9:5:** Exo 25:18-22 ✡ **9:6:** Num 18:2-6 ✡ **9:7:** Lev 16:2-34

poreke ngana nemur, te poia pe te eteia ero.
8 Pe nga poinga nem, Opepengpeng teke
henonoua ita ke pomai koi: Nenge teke pele
nem mes kura, ita rera kue nenge tateu lala nga
kileng nenge heo ngana toto nem, hit ala kura.
9 ✡Iange pele nenge te hemes heke nem, opene
laka ure nemur nenge te lohotot heueu nei. Pe
tunginga mur pe huros mur eiria te purpur ero
nge helemlemia iri nemur nenge te heto hekeke
NeHalang.
10 Ke hotonga nemur, singira nge hot ana mana
pe te heleia ure mur nenge ta ngaungaua pe ta inin
ia pe ta lomlome singira. Ke lape tetu ke la het nga
etue nenge NeHalang hetaua iri, nga kue heueu
ngana e nge altoto lochloch.

Iesus Poia Tunginga Nga Isipona Eina

11 Iesus Kristus at pe I tunginga ana Non Soke,
nga ure urana ngana mur nenge tetu heueu nei.
Pe I sipona poia ana ume nga pele nenge urana
toto. Pe pele nem pomanga pele nenge te umeia
nge nike ero. Iange pele nem, te umeia nga ure
nemur nga ich ero pe none nga ich nei hemesia
ero.
12 Pe Iesus Kristus teu langa pele nem nga Ne-
Halang munna nge heo ngana toto. Teu la pe poia
tunginga nem nga huros mur eiria ero. Poia nga
i sipona eina pengpeng. Pe poia tunginga nem ke
elle mana nga nenge mete pe maul haka mule. Pe
ita lochloch ngana nei, ta mene maulinga ke koko
nga tunginga nem mana.

✡ **9:9:** Hip 10:1-2

13 ✡Nge nike, hehei pe hana te poia poinga
poreke ngana, pe tunginga ana hana mur te mene
meme eina, pe pulumakau tamane ngana eina,
pe pulumakau hei ngana ana apou, ke te poi
tunginga ia lange NeHalang. Ke het pe tesau lolele
nge iri nemur nenge te poia poinga poreke ngana.
Ke nga poinga nem, te teke te poia iri ke te lemlem
mule nga NeHalang matana.
14 ✡Pe Iesus eina, i ure nenge palaungana toto
nga huros nemur eiria. Iange poinga poreke
ngana e tu nge Iesus ero toto. Pe Ope nenge
hekerkereng ia i ke koko, poia i ke tung mule i
lange NeHalang ke pomanga tunginga. Pe eina
helemlem tote letera nga rera poinga pulut ngana
mur ke ta heto hekeke NeHalang nge tu ke koko.
15 Pomalam, helenga tomunga hel heueu ngana
e lohot nge ita ol. Pe Kristus I sipona tu nga ita ul
NeHalang tunangara ke hekerkereng ia tomunga
hel ana helenga nem. Pe iri nenge NeHalang
iua iri lo, lape te mene reria ure urana ngana
mur nenge NeHalang hele ke teke tunge lange
iri. Pe ure urana ngana nemur lape tetu ke koko.
Nga tele ngana tatu mana nga tomunga hel ana
helenga nike ngana nem pe rera poinga poreke
ngana te rahit tote ita. Pe nei ero ol iange Iesus
mete lo ke mene mule ita nga rera poinga poreke
ngana nemur ol.
16 Non e, heronge nena ure mur lange na achung
mur nga maulul ngana nike. Pe non nem na
helenga ume hot ero mukam, iange maulul kura.
Pe nenge teke non nem mete ol, te esia ke mallaha

✡ **9:13:** Lev 16:15-16; Num 19:9, 17-19; Hip 10:4 ✡ **9:14:** 1Pi 1:18-19

ol. Nenge non nem na achung mur te rongo heke
ure nemur.
17 Nenge teke non nem maulul kura, na helenga
nem ume hot ero pe nga etue nenge mete ol, kue
chach sapele nge te mene nena urelu mur.
18 Ke tomunga ana helenga nike ngana nem, ana
ume pomau mana. Nenge teke ure nemur eiria
lele ero, kue hit kura.
19 ✡Ke ngana laka nenge Moses haliu hote NeHa-
lang na hotonga mur lange hehei pe hana ke het
pe mene pulumakau tutuna mur eiria, pe meme
eiria, pe poi luluche nga ech. Ke het pe mene ae
siki penna nenge te kale hite ana sipsip pulpunna
nenge remenmen pe poi teua langa ure nemur
tohoria. Ke het sau lolele nga alalaha nenge tehas
sio hotonga ia pe nge hehei pe hana pule.
20 Pe hele, “Huros eina nenge lele hite tomunga
hel ana helenga nenge ta ngata helia, ngana koi
nei. Nenge NeHalang heleia lange imo ke teke a
nanasia.”
21 ✡Pe pule, Moses mene huros eina neu pe sau
lolele nga pele nenge hemesia ke te heto hekeke
NeHalang. Pe pule nga ure nemur nenge te popoi
aria ume ia nga pele neu letena.
22 ✡Iok, NeHalang nena hotonga hele ke teke:
Ure tana huna hel, a helemlem ia nga huros mur
eiria. Pe nenge teke ute eina lele ero, lape NeHa-
lang saua rera poinga poreke ngana mur ero pule.

Iesus I Tunginga Nenge Mene Mule Ita

23 ✡Pe poinga nei, te poia nga ure nenga ich
ana mana. Pe i opene mana nga ure toto ngana

✡ **9:19:** Exo 24:6-8 ✡ **9:21:** Lev 8:15, 19 ✡ **9:22:** Lev 17:11
✡ **9:23:** Hip 8:5; 10:1

mur nenga tapa. Pe nga ure toto ngana nemur,
tunginga e nge urana toto nga huros nemur lape
helemlem ia iri.
24 Ita ta eteia lo, Kristus teu langa lut nga tapa
pe lohot pengpeng nge NeHalang ke halau tote ita.
Teu langa NeHalang na pele nenge ich ana ero.
Iange pele nem, i opene mana nga NeHalang nena
pele toto ngana.
25 Tunginga aria soksoke ngana mur te mene
huros mur eiria pe teteu langa Kileng nenge Heo
Ngana Toto nga hesinga lochloch ke te poia reria
tunginga mur. Pe Kristus poi ke pomam ero. I
langa lut nga tapa pe tunge i sipona lange NeHa-
lang ke elle mana pe emule mana ero.
26 ✡Nenge teke Iesus poia poinga nem ke emule
mana, toinge takisia ana melmelenga ke emule
mana nga ich nei talun ngana nike. Pe nei ero,
iange kileng nei hetala toto ngana heroi lo. Ke
pomalam sio at nga ich nei ke elle mana pe poi
tunginga ia i sipona lange NeHalang ke eina lele
ita nga rera poinga poreke ngana mur lochloch.
27 Pe ita hana pule ta mete ke elle mana pe la
tames nga NeHalang matana ke amnei teu atat
nge ita elle pe elle nga rera poinga mur.
28 Ke Kristus poi tunginga ia I lange NeHalang
ke elle mana, ke eina lome hulua halang nga reria
poinga poreke ngana mur. Pe I lape at henai ngana
mule nga hoena kura. Pe at mule ngana nem, at
ke poi tunginga ia I nga poinga poreke ngana mur
ero ol. I at ke mene pengpeng ia iri nemur nenge
te kulala tote I ke tela nga maulinga ke koko.

✡ **9:26:** Hip 10:10

10

Iesus Poi Tunginga Ia I Ke Elle Mana

1 Hotonga nenge Israel mur, i opene mana nga
ure urana ngana mur nenge te atat nga hoena
kura. I ure toto ngana ero. Pomalam, tunginga ne-
mur nenge te poi mulmule nga hesinga lochloch,
nakuria ero nge helemlem ia iri nenge te teke tela
rochroi nge NeHalang.
2 Toinge tunginga nemur te helemlem ia leteria
ke te urana nga NeHalang matana nike, lape te poi
mule tunginga pele ero ol.
3 Pe nei ero. Iange tunginga nemur, te poia ke
helete metentene hehei pe hana nga reria poinga
poreke ngana mur nga hesinga lochloch.
4 ✡Iange pulumakau pe meme mur eiria nem,
urana ero toto nge lomo hote hehei pe hana reria
poinga poreke ngana mur.
5 ✡Ke pomalam, nga etue nenge Kristus at nga
ich nei, hele lange NeHalang ke teke,
“Iong lemem taua tunginga e ero toto.
Pe o poia Iau ke E lohot ke Iau non ke singik lo.
6 Tunginga nemur nenge temak lochloche
pe nenge te poia ke helemlem mulmule hehei
pe hana
nga reria poinga poreke ngana mur,
O iech ele ero toto.
7 Ke pomalam E hele ke E teke, ‘NeHalang, Iau
koloi E at lo.
E at ke E nanas tau mene lemem ngam
ke pomanga tehas sio ngaria ia nga alalaha ke
ulolo.’ ”

✡ **10:4:** Hip 9:13 ✡ **10:5:** Psa 40:6-8

8 Nga tele ngana Kristus hele ke teke, “Iong lemem
taua tunginga e ero toto. Pe tunginga nemur
nenge temak lochloche pe nenge helemlem ia iri
nga reria poinga poreke ngana mur, o iech ele ero
toto.” (Pe hotonga hele ke teke te poia tunginga
nemur.)
9 Ke het pe hele mule ke teke, “NeHalang, Iau
koloi E at lo. E at ke E nanas tau mene lemem
ngam.” Pomalam NeHalang hile hote tunginga
nemur nenga tele ngana ana pe hetaua iri nga
tunginga nenge Iesus.
10 ✡Ke Iesus Kristus nanas tau mene NeHalang
lemene ngana, pe hile hot mene singina lange
NeHalang ke elle mana. Pe nga poinga nem mana,
eina lele ita lochloch nga rera poinga poreke
ngana mur.
11 ✡Pe Iuta mur, aria tunginga ana hana mur
te popoia aria ume nga etue lochloch. Pe
kokoes mana te popoia reria tunginga nemur. Pe
tunginga nemur nakuria ero toto nge te lomo hote
poinga poreke ngana mur.
12 Pe Iesus poia nena tunginga ke elle mana, pe
lomo hote ita nga rera poinga poreke ngana mur
lochloch pe hetala ngana ero. Ke het pe la ke are
nga NeHalang ilina ele nenga pen tamalmal.
13 ✡Pe nga lamau, are ke kulele mene etue nenge
NeHalang hekou sue nena ngarang mur ke apena
hekou hitite iri.
14 Ke Iesus nena tunginga elle mana nenge poia
nem, hepengpeng tote iri lochloch ngana nenge
eina lele iri nga reria poinga poreke ngana mur pe
tetu ke nek ke koko.

✡ **10:10:** Hip 9:12 ✡ **10:11:** Exo 29:38 ✡ **10:13:** Psa 110:1

15 Pe Opepengpeng pule heleia ure nemur at nge
ita ke teke,
16 ✡ “Helenga tomunga hel nenge imem ul
ke mo ngata hel ia, tang ke mai koi.
Nga etue nemur nenge te atat nem,
lape E tal teua lek hotonga mur nga kakaoria
pe Ehas sue iri nga leteria pule”
17 ✡Pe pule hele ke teke,
“Pe lape letek metene mule
reria poinga poreke ngana mur ero ol.”
18 Ke poinga poreke ngana mur, NeHalang letena
metene mule iri ero ol. Pe nenge teke pomam
tunginga nemur nenge te makmak ia iri nem aria
ume ero ol.

Tala Rochroi Toto Nge NeHalang Ol

19 ✡Iok titik mur, Iesus mete ke eina lele rera
poinga poreke ngana mur ke het lo. Ke pomalam
ta matau ero ol. Ta lohaka pe tateu lange NeHa-
lang nga na pele letena nenge heo ngana toto.
20 ✡Iange Iesus elue rera kue matana heueu
ngana e lo, nenge ta i teu ia nga huunga palaun-
gana nem ke tala nge NeHalang. Pe kue heueu
ngana nem, ngana laka nenge tung heke I sipona
ke mete pe maul haka mule ke mene mule ita
lochloch.
21 Ke heueu nei, ita ara Tunginga ana Non Soke
e umume nga NeHalang na pele ol.
22 ✡Pe poia tunginga nga I sipona eina. Pe eina
nem lele hite ita pe lomo hote rera poinga poreke
ngana mur lochloch ke het lo. Pe singira nei

✡ **10:16:** Jer 31:33; Hip 8:10 ✡ **10:17:** Jer 31:34 ✡ **10:19:** Hip 4:16 ✡ **10:20:** Mat 27:51 ✡ **10:22:** Lev 8:30; Ezk 36:25; Epe 5:26

lemlem toto ke pomanga te lome ita nga ech e nge
lemlem toto. Ke pomalam letera nachnai ero pe
tai ia letera manmanna ngana, ke tala rochroi toto
nge NeHalang.
23 Pe ta rahite sara kikina ngana nenge taii ia
nei ke kerkereng pe ta ruka mule ero. Iange ure
lochloch ngana nenge NeHalang hele ke teke poia,
manmanna toto ke lape poia.
24 Pe ita elle pe elle mutera tautaua pekngara
mur, pe ta ech ia iri ke te nanasia poinga nge
urana.
25 ✡Poinga nenge ta eukiraurau, ta rahite ke
kerkereng iange hana hel te hile hote poinga nem
lo. Pe ita, ta poi ke mange iri ero iange Non Soke
ana etue koi heroi lo.

Tatal Sue NeHalang Tuna Ero

26 ✡A longo ke nek, helenga manmanna toto
ngana ta mene ke het lo. Pe nenge teke tala
mulmule ke ta popoi poinga poreke ngana mur
kura, lape tunginga e ero ol nge lomo hote rera
poinga poreke ngana mur.
27 ✡Nenge teke tunginga nei ero, lape mataunga
palaungana mene ita. Iange NeHalang lape nau
teu at nge ita elle pe elle. Ke het pe iri nenge te heto
ngarang ia NeHalang, lape oan ngau lala hite iri.
28 ✡Nenge teke hana nai ma mol te hottaua none
nge longo taua hotonga nenge Moses ero, lape
leteria poreke ia i ero pe te hune i ke mete sapele.
29 ✡Pe pomere toto nge mele nenge heit kou
hule Iesus nga apena? NeHalang tuna eina lome

✡ **10:25:** Hip 3:13 ✡ **10:26:** Hip 6:4-8 ✡ **10:27:** Isa 26:11
✡ **10:28:** Deu 17:6; 19:15 ✡ **10:29:** Mat 12:30-32; 1Ko 11:27-29

i lo. Pe i poi sus mule ia NeHalang Tuna eina ke
manga ute pele mana. Ol pe pomere nge i ol? Pe
Opepengpeng letena ia i ke halang lo. Iok, hele
poreke mule Opepengpeng. Ol pe utar lape lohot
nge i ol?
30 ✡Ita ta eteia lo, nge NeHalang hele ke pomai,
"Nem, Iau lek ke e tuachol ia." Pe NeHalang hele
ke mai pule, "Non Soke lape nau teu la ke nek toto
nge nena hana mur elle pe elle."
31 NeHalang tu ke kokoes pe ta matau toto nga
nenge teke hotaua ita nga rera poinga poreke
ngana mur.

A Mes Ke Kerkereng Nga Letemo Manmanna Ngana

32 Iok, letemo metene ure nenge lohot nge imo
nge nike, nga nenge a longe helenga urana toto
ngana pe letemo manmanna ia. Nga etue nemur,
a amneia melmelenga halang pe a rahite letemo
manmanna ngana ke kerkereng toto.
33 Nga etue hel, te song lele hule imo pe te poi
poreke imo. Pe nga etue hel, a teke a koko teu
luluch nge iri nemur, nenge hana hel te poia iri ke
pomam pule.
34 ✡Pe imo a koko teu luluch nge iri nemur nenge
tetu nga tuele au ngana, pe a iech mana nga etue
nenge te ua toto ia lemo ure mur, iange a eteia ke
lape a mene ute e nge urana toto kura, nge lape tu
ke mala.
35 Ke pomalam letemo meena ero pe a mes
ke kerkereng mana iange lape a mene urumo
palaungana nga hoena kura.

✡ **10:30:** Deu 32:35-36; Psa 135:14 ✡ **10:34:** Mat 5:11-12; 6:20

36 Atu ke nek mana pe ames ke kerkereng pe a
nanas mene NeHalang lemene ngana. Pomalam
lape a mene ure urana ngana mur nenge NeHa-
lang heleia lo ke teke tunge lange imo.
37 ✡Iange NeHalang na helenga mur nenge tehas
sue ke ulolo, hele ke teke,
"Etue sase ero ol pe i nenge atat nem
lape at sapele pe poi hulul ero.
38 Pe lek hana mur nenge te pengpeng mana,
lape leteria manmanna pe tetu ke te maulul.
Pe nenge teke elle nge iri ruka ke la mule,
lape e iech nge i ero ol."
39 Iok, iri nenge te ruka mule nem, NeHalang
heporeke hule iri ke te het toto. Pe ita tatu teu
luluch nge iri ero. Iange ita letera manmanna pe
lape ta mene sapele maulinga ke koko.

11

Letera Manmanna Ngana

1 ✡Letera manmanna ngana ume ngana pomai:
Ta teke taes tote ure urana ngana mur nenge lape
lohot nge he kura. Ke letera manmanna pe ta
kulala mana ol.
2 Pe ratete mur nge nike, NeHalang iech toto nge
iri, iange leteria manmanna ngana pomai mana.
3 ✡Nga letera manmanna ngana, ta eteia ke Ne-
Halang ala hote tapa pe ich. Pe i ume hote ure
nemur nga ute e nge ta naue ero, hele mana pe
ure nemur te lohot. Ure nenge ta esia nga matara
heueu nei, ta teke ma NeHalang ume hote nga ute
e nge ta esia nga matara, pe i ero.

✡ **10:37:** Hab 2:3-4 ✡ **11:1:** 2Ko 5:7 ✡ **11:3:** Gen 1:1; Psa 33:6; Ioa 1:3

4 ✡Pe nga Apel letena manmanna ngana, poia
nena tunginga nge urana toto lange NeHalang. Pe
Kaen ero. Pe NeHalang mene Apel nena tunginga
mur iange Apel letena manmanna nge I. Ke poma-
lam NeHalang hetue Apel ke non nge pengpeng
toto. Pe Apel mete ke ulolo pe nga letena man-
manna ngana, hele atat nge ita kura.

5 ✡Pe nga Enok letena manmanna ngana,
metenga mene i ero. Pe mele hottaua i ero ol iange
NeHalang mene toto mene i ke lalo. NeHalang na
helenga nemur nenge tehas sue ke ulolo, hele
ke teke: Enok letena manmanna toto pe poia
NeHalang ke iech toto nga nena poinga mur.
Pomalam NeHalang ua toto ia i ke la.

6 Nenge teke letem manmanna nge NeHalang
ero, lape o poia NeHalang ke iech ke mere? Iange
mele nenge teke at nge NeHalang, letena man-
manna tala ke NeHalang I non nge tu ke kokoes.
Pe pule letena manmanna ke NeHalang I non nge
poi ke nek toto lala nge iri nenge muteria toto ke
te lala nge I.

7 ✡Iok, nga Noah letena manmanna ngana,
longo taua NeHalang na helenga nga ure nemur
nenge kolkolia iri pe lape lohot nga hoena kura.
Pomalam longo taua NeHalang ke ume ia imot
palaungana e pe i pe nehei pe tutuna mur tetu ke
te maulul. Ke nga poinga nenge longo tau mene
NeHalang, teke heneue hehei pe hana nenge te
poreke nga NeHalang matana. Ke nga Noah letena
manmanna toto ngana nem, NeHalang hetue i ke
non nge pengpeng.

✡ **11:4:** Gen 4:3-10 ✡ **11:5:** Gen 5:21-24 ✡ **11:7:** Gen 6:13–7:1

8 ✡Iok, nga Apraham letena manmanna ngana,
longe NeHalang na iunga pe hilesue na kileng
pe nanas pulut mene ke langa kileng e nenge
NeHalang teke tunge lange i.
9 ✡Ana non lohot nga kileng nem nenge Ne-
Halang hele ke kerkereng ke teke tunge lange i.
Rahite letena manmanna ngana pe lele na pelpele
mur nga kileng neu pe tu ke pomanga none nge at
nga kileng tau ngana. Pe Isak pe Iakop pule. Iange
NeHalang heleia helenga elle mana lange iri.
10 Apraham poi ke pomam iange kulala mana
nge teke esia kileng nenge mes haka nga huna
nenge NeHalang i sipona letena tuanin hote pe
lung heke.
11 ✡Pe pule nga Apraham letena manmanna
ngana, lohot ke i Isak temene. Iange i tuauna toto
lo pe nehei Sara pule mes tamane mana. Apraham
letena manmanna nge NeHalang nge rahite na
helenga nem pe pallaklaka ia ero.
12 ✡Ke non elle mana nei, tuauna ke teke met-
mete lo. Ol pe na tete mur te lohot ke iri hulua toto
mule ke pomanga itoch mur nga tapa sana pe iri
halang toto ke pomanga peipei nga ruach ilina.
13 ✡Ke hana nemur, leteria manmanna nga Ne-
Halang na helenga pe te mete pe te mene ure
nemur ero. Pe ure nemur, iri te naue ke sase toto
lalo pe te esia ure nemur nge lape te lohot pe te
iech ele tote. Te hele pengpeng lange hehei pe
hana ke te teke, “Imem lemem kileng unne nga ich
nei ero toto.”

✡ **11:8:** Gen 12:1-5 ✡ **11:9:** Gen 35:12 ✡ **11:11:** Gen 18:11-14; 21:2; Rom 4:19 ✡ **11:12:** Gen 15:5; 22:17 ✡ **11:13:** Gen 23:4; 1Ch 29:15; Psa 39:12; 1Pi 2:11

14 Pe nenge teke ta longe mele hel nge te hele ke
mau, ta etei mellehe mene ke iri te kulele kileng e
nge lape te hetue ke iri siporia reria kileng.
15 Pe nenge teke leteria tu hit menmene reria
kileng nenge te hile sue, lape tela mule lo.
16 Pe nei ero. Iri te teke tela toto nga kileng e nge
urana, nge tu nga lut nga tapa. Pomalam alngaria
hot lange NeHalang ke te teke aria Non Soke I. Pe
NeHalang iech toto nge te hetue I ke pomau iange
I sipona ume hote kileng e ke tu lo. Pe iri nemur
nenge leteria manmanna nge I lape tela ke tetu ia.
17-18 ✡Pe NeHalang hele lange Apraham lo ke
teke, “Nge tum Isak mana lape e poia lem tete
mur, ke te lohot ke iri halang toto.” Iok, nga
etue nenge NeHalang ollaka hote Apraham letena
manmanna ngana, Apraham teke hun mule tuna
Isak ke poi tunginga mule ia lange NeHalang.
Ke poinga nem, Apraham poia nga letena man-
manna ngana,
19 ✡iange Apraham eteia lo ke teke: Nenge teke
hune tuna Isak ke mete, lape NeHalang I sipona
hemaul heke mule. Ke nga poinga nem, Apraham
mene mule tuna nga metenga lo.
20 ✡Iok, nga Isak letena manmanna ngana, pete
Iakop iri nai Iso pe ure nemur nenge lape NeHa-
lang poia lange iri nge he kura.
21 ✡Iok, nga Iakop letena manmanna ngana,
pete Iosep tutuna mur nga etue nenge teke met-
mete lo. Pe rahit ala tuana nga nena kula pe heto
heke NeHalang.

✡ **11:17-18:** Gen 21:12; 22:1-14 ✡ **11:19:** Rom 4:17 ✡ **11:20:** Gen 27:27-29, 39-40 ✡ **11:21:** Gen 47:31–48:20

22 ✡Pe nga Iosep letena manmanna ngana, hele
hote Israel mur te lohaka ngaria nge Ekipto, nga
etue nenge teke metmete lo. Pe pule hele urume
koluna nge lape te poia ke mere.

23 ✡Iok, nga Moses tana pe temene leteria man-
manna ngana, te talkome i ke teio iri mol nga
etue nenge te hoe i. Iange iri te esia Moses nge
nakuna urana toto. Pomalam te longo taua non
soke nenge Ekipto na helenga ero pe te talkome
Moses. Te poia poinga neu pe te matau ero pule.

24 Pe nga Moses letena manmanna ngana, i soke
toto lo pe lemene ero nge te hetue i ke tana ne
Parao tuna heingana.

25 Pe lemene ero nge singina iech mana ia
poinga poreke ngana mur. Iange iechinga nenga
poinga poreke ngana nem tu ke mala ero. Pe i teke
urana nge la ke tu luluch nge NeHalang nena hana
mur, ke amneia melmelenga pule.

26 Pe Moses eteia ke kue nenge ta nanasia Kris-
tus, ana melmelenga halang, pe uruna lohot nge
he kura. Pe i teke melmelenga nem, i ure palaun-
gana toto nga umtutuna pe ure urana ngana mur
nge Ekipto.

27 Iok, Moses letena manmanna toto nge NeHa-
lang. Pomalam lohaka pe ua nga kileng nenge
Ekipto. Pe naungaala ana non nenge Ekipto letena
inin taua Moses pe Moses mataua i ero. Ita ta
kolkolia NeHalang nga matara. Pe Moses letena
kerkereng toto pe poia poinga neu ke manga esia
NeHalang nga matana lo.

✡ **11:22:** Gen 50:24-25; Exo 13:19 ✡ **11:23:** Exo 1:22; 2:2

28 ✡Pe nga Moses letena manmanna ngana,
hune sipsip ke Israel mur te ngaua, nga etue
palaungana nenga Ingatoto. Pe hele lange iri ke
te hepore sipsip eina nga reria pele matana nga
piunga mur. Pomalam NeHalang nena angkelo
nenge hunun, sio at pe hune aina kinkino ngana
tatamanna tengene ana mur nge Israel ero.
29 ✡Iok, Israel mur leteria manmanna toto nge
NeHalang, pomalam te i tele nga Ruach Remen-
men ngana ke pomanga teii nga kileng hal ngana.
Pe Ekipto mur te teke te nanas pe Ruach nem
salala hite iri ke te mete.
30 ✡Pe pule Israel mur leteria manmanna toto
nge NeHalang, pe te rahite leteria manmanna
ngana nem ke pomanga reria kaleu. Pe tei ke te
heliliu hitite kileng nenge Ieriko ke etue iri rahtele
nai. Ol pe kileng neu ana mapuo nenge te lung
heke nga um, toto marang sio ke het.
31 ✡Pe hei e nge ene Rahap, I salaunga kina ia.
Hei nem letena manmanna toto nge NeHalang.
Pomalam halaua hana Israel nai nenge te ute
kileng nenge Ieriko ana olounga. Ke letena man-
manna ngana nem, halaua i ke mete nga etue nem
ero. Iri mana nenge lemeria ero nge te nanasia
NeHalang, te mete lochloch.
32 ✡Ke lape ta nana lala kura kai? Nananga
halang tu kura, pe lape e nana sakilil langa hana
nemur ero ol. Nge Kition pe Parak pe Samson pe
Septa pe Teuit pe Samuel pe Hetatalonga mur.

✡ **11:28:** Exo 12:21-30 ✡ **11:29:** Exo 14:21-31 ✡ **11:30:** Jos 6:12-21 ✡ **11:31:** Jos 2:1-21; 6:21-25; Iei 2:25 ✡ **11:32:** Jdg 6:11–8:32; 4:6–5:31; 11:1–12:7; 13:2–16:31; 1Sa 1:1–1Ki 2:11

33 ✡Iri, nga leteria manmanna ngana mur, te
hunel luluch nge kileng nemur nga tau, pe te
hekou susue iri. Pe tenau ele reria kileng mur, nga
poinga nge pengpeng mana, pe te mene ure ne-
mur nenge NeHalang heleia, ke teke tunge lange
iri. Tera elele huros papalauna nenge te hunun
haria.
34 ✡Pe te hemetmete oan papalauna, pe te elelele
io ana. Nga tele ngana, kikiria ero mukam. Pe
nei ol, kikiria ngana halang, pe te lohot ke iri
hunelinga hel ana non mur, nge reria kerkerenga
palaungana toto. Kileng nga tau ana palinga hel
ana hana mur teat pe hana nemur, te hekou sue
iri pe te lope parai ia iri.
35 ✡Pe hehei hel, nga leteria manmanna ngana,
aloria mur te maul haka mule nga metenga. Pe
iri nenge te amneia melmelenga palaungana, te
chumele mene ol. Iange hana hel te laua iri ke te
teke te helosio ia leteria manmanna ngana mur.
Pe iri lemeria ero nge te saua leteria manmanna
ngana. Pomalam te takis mene melmelenga nem
ke te mete, pe te maul haka mule ngaria lape tetu
ngaria urana toto ol nga nenga tele ngana.
36 ✡Pe hana nemur hel te hele poreke iri pe tenos
hule iri. Pe hel te laua iri pe te kale hite peria pe
tesau teua iri langa tuele au ngana.
37 ✡Pe hel te tamal hune iri, pe hel te chatoa iri
nga luaria, pe hel te hune iri nga kakop. Hel te
heron menmene meme mur uliria, nem pe sipsip
uliria pe te poi poreke tote iri. Pomalam tetu pulut

✡ **11:33:** Dan 6:1-27 ✡ **11:34:** Dan 3:23-27 ✡ **11:35:** 1Ki 17:17-24; 2Ki 4:25-37 ✡ **11:36:** 1Ki 22:26-27; Jer 20:2; 37:15; 38:6 ✡ **11:37:** 2Ch 24:21

mana pe reria ute e ero ol.
38 Tei rara mana nga ich sana lomona pe nga
sasana mur. Pe tetu manmana nga rika mur pe
nga polo mur. Iri te urana toto nga NeHalang
matana pe hehei pe hana nga ich nei te purpure
iri ero toto.
39 Pe hana nemur leteria manmanna nge Ne-
Halang. Pe NeHalang heto heke tote iri pe tatalo
ele ita lochloch rera ure e nge urana toto. Pe ure
urana ngana nenge NeHalang heleia ke teke tunge
nem, elle nge iri mene ero kura.
40 Iange nga NeHalang letena, teke iri nemur iri
muka nge ita ero. NeHalang lemene ke teke poia
iri pe ita ke ta pengpeng toto nga etue elle mana.

12

NeHalang Hetore Tutuna Mur Ita

1 ✡Iok laol, hehei pe hana nemur nenge nike
nem, leteria manmanna toto nge NeHalang. Pe
ngaria koloi teat ke te eukirau ke te teke tenau ita
nge ta song. Pomalam ta lohaka ol pe ta song. Pe
ta sausue ure nemur nenge te meena pe ra poinga
poreke ngana mur nenge tak elele ita. Pe ta rahite
letera manmanna ngana pe ta song ke ta ristoto
hel, ke la het nga songinga nei hetala ngana.
2 Pe matara tu mana nge Iesus iange letera man-
manna ngana huna mana nge i. Pe nga hoena,
lape ta esia letera manmanna ngana nem ngan-
ngana nge lohot. Iange Iesus amneia melmelenga
palaungana pe sau sio mule ero. Pe pule meia I ero
nge te heon heke I nga manga toto ke mete. Iange
naula pe esia iechinga palaungana nge kulele I

✡ **12:1:** 1Ko 9:24-25

lo. Ke heueu nei are nga NeHalang nena arenga palaungana ilina ele nenga pen tamalmal.

3 Iok, anau lange Iesus nga kue nenge i ia neu. I amneia ure meena ngana mur halang nge hana porekreke ngana mur te poia lange I. Pomalam imo lemo melei tana pe aole sio ero.

4 Iange imo a palhel luluch nga poinga poreke ngana nga kikimo ngamo ero kura. E teke apal hel ke a makuk toto.

5 ✡Imo letemo lilil ele NeHalang na helenga nenge hele ke teke tutuna mur imo:

"Tutuk mur, nenge teke Non Soke poia ute
ke lohot nge imo ke teke hepeng ia imo,
poinga nem urana,
pe letemo meena ia ero.
6 Iange Non Soke teke hetore iri nemur
nenge lemene taua iri.
Ke I teke lape nosia tutuna mur
ke hetore iri."

7 ✡NeHalang teke hetore tutuna mur ita, pe nenge teke nos ia ita, tatal chusinga ia ero. Ta tatakis mene ure meena ngana mur nenge lohotot nge ita. Pe hana lochloch ngana te hetottore tuturia mur ke pomau pule.

8 Pe nenge teke te nosia imo ero, nakuna nenge tetememo mur ero. Iange hulua lochloch te mene hengetoro pe tetemeria mur te nosnos ia iri.

9 Pe ita lochloch tetemera mur iri non. Pe iri te hetottore ita pe ita tatal sue ita pe ta longo tautaua iri. Pomalam mana tatal sue ita pe ta

---

✡ **12:5:** Job 5:17; Pro 3:11-12; Hem 3:19 ✡ **12:7:** Deu 8:5

longo taua temere NeHalang. Iange I nauele opere
mur lochloch ke ta mene maulinga ke koko.
10 Pe tetemere mur nga ich nei, te teke te hepeng
ia ita nga rera poinga mur nga etue choro ngana
mana. Pe NeHalang hepeng ia ita ke ta lohot ke ta
pengpeng toto ke pomange I.
11 ✡Nga etue nenge Temere NeHalang nosia ita,
ta amneia melmelenga pe ta iech ero. Pe iri
nemur nenge te mene hengetoro nge tetemeria
mur, hengetoro nem nganangana, lape lohot ke
urana toto nge iri nga hoena. Nenge poia iri ke
tetu ke nek pe te pengpeng toto.

Anau Ala Amo Ke Nek Nga Poinga Poreke Ngana Mur

12 ✡Iok, a hekerkereng mule perimo metmete
ngana nemur pe apemo makuk leilei ngana ne-
mur.
13 ✡Pe ai ke a nanas mene kue nge pengpeng
mana ke ala. Pomalam lape pekngamo nemur te
esia imo pe te lohaka ke te urana pule.
14 Pe nenge teke ai ke nek ero, lape a esia Ne-
Halang nakuna ero toto. Pomalam a totoi toto ke
atu ke nek luluch nge hehei pe hana, pe ai ke a
pengpeng toto.
15 NeHalang letena ia ita ke mene mule ita lo.
Pe ta nauala hel nge ita ke nek, iange lape poinga
poreke ngana e, matana hot nge mele pe haka ke
au hite ita lochloch.
16 ✡Pe a nauala ke nek pule iange lape mele
hel te iskeke hot ke te tangtango hehei pe hehei
te tangtango hana. Pe poinga nem, iri te tango

✡ **12:11:** Iei 3:17-18 ✡ **12:12:** Isa 35:3 ✡ **12:13:** Pro 4:26
✡ **12:16:** Gen 25:29-34

rere iechinga nenga etue choro ngana ana mana.
Pe leteria metene tetu ngaria nga hoena ero ke
mange Iso. Iso ha tala ke i lape mene temene nena
ure mur. Pe ero iange letena tu mana nga ngaunga
nenge ngaua, pe iech ele nga etue choro ngana
mana. Pe hile hot mene nena petanga nge temene
pe temene na ure mur nenge i lape mene iri.
17 ✡Ol pe nga hoena, teke la ke mene petanga
nem pe temene na ure mur. Pe ero ol. Ana non
tang toto ke teke mene pe ero toto, iange kue e ero
ol nge hul mule poinga nenge poia neu.
18 ✡Iok, imo aat nge NeHalang ke pomange lemo
tete mur ero. Iri tela nga hengene nge Sinai pe te
esia oan sapellala ngana pe kileng chantom ngana
nenge au toto, pe te amneia tuttula palaungana pe
19 ✡te longe ngalum paena nge alnganngana pe
te longe NeHalang nge helele. Te longe ke mau pe
te hele lange Moses ke te teke, lemeria ero toto nge
te longo mule helenga e.
20 ✡Pe te matau toto iange te longe NeHalang nge
hele ke teke, “Nenge teke none ma huros e i haka
nga hengene nei, a tamal hune ke mete.”
21 ✡Pe Moses esia ure nemur pe matau toto pe
hele, “Iau pule e matau toto pe e loiloi.”
22 Pe imo a poi ke mange lemo tete mur ero.
Imo aat nga hengene nenge Saion, nga NeHa-
lang nenge maulul nena kileng pengpeng. Kileng
Ierusalem nenge tu nga lut nga tapa. Pe angkelo
mur nga kileng nem, iri halang nge halang toto. Iri
te eukirau pe te iech ke elela.

✡ **12:17:** Gen 27:30-40 ✡ **12:18:** Exo 19:16-20; Deu 4:11-12
✡ **12:19:** Exo 20:18-21; Deu 5:22-27 ✡ **12:20:** Exo 19:12-13
✡ **12:21:** Deu 9:19

23 Imo aat ke a lohot pe NeHalang tutuna mur
nenge iri tala, te eukirau ke te iechech. Pe iri tehas
sue eria mur nga lut nga tapa ke ulolo. Pe imo aat
ke a lohot nge NeHalang lo. Pe NeHalang I non
nenge amnei teueu nga ita elle pe elle rera poinga
mur. Imo aat nge hana nge NeHalang poia iri ke
te pengpeng toto operia mur.
24 ✡Imo aat ke a lohot nge Iesus lo. Pe NeHalang
poia helenga tomunga hel heueu ngana e, nge
nena hana mur. Pe Iesus tu nga tunangana nge
NeHalang pe hana mur nga ich. Pe I sipona poia
helenga tomunga hel heueu ngana nem ana ume
ke lohot ke manmanna. Pe imo aat pengpeng nga
Iesus eina nenge lome ita ke ta lemlem toto. Pe
Iesus eina nem helengana urana toto nga nenge
Apel eina.
25 ✡Iok, heueu nei a longo ke nek toto nga NeHa-
lang na helenga pe a longo ole ero. Iange iri nemur
lemeria ero nge te longo taua na helenga nenge
tung hote nga ich, pe te ua nga ure meena ngana
ero. Pe nenge ita, NeHalang tu nga tapa pe hele
atat nge ita heueu nei. Pe nenge teke lemere ero
nge ta longo lange I, ta talkome nga matana ero
toto.
26 ✡Nge nike NeHalang hele nga hengene nge
Sinai pe ich rur. Pe heueu nei hele ke kerkereng
toto ke teke,
"Lape E poi mule kileng ke rur elle mule. Pe nei
ol lape E herure ich pe tapa pule."
27 Helenga nenge NeHalang teke poia kileng ke
rur "elle mule," nem ta etei mellehe mene ke ure

✡ **12:24:** Gen 4:10; Hip 8:6 ✡ **12:25:** Hip 2:1-3; 10:26-29
✡ **12:26:** Hag 2:6

lochloch ngana nenge I sipona ume hote iri, lape
te het lochoch. Pe I ume hote ure urana ngana mur
hel ke tetu. Pe ure nemur te rur ero.
28 Ke pomalam ta iech pe ta hele urana toto
lange NeHalang iange mene teua ita nga nena
naualanga pe nekinga. Pe nena naualanga pe
nekinga nem, ute nge herure ero toto. Pe ta heto
heke I ke pomai: Ta matau ala rera pe ta helete
ininia I ero toto ol.
29 ✡Iange ara Soke NeHalang, pomalaka nga oan
sapellala ngana nenge milang toto pe ngau ulu
hite ure ke het. Pe mele nenge teke longo taua
NeHalang ero, alaka ana ke nek toto nge i.

13

Poinga Nenge Ta Poia NeHalang Ke Iech

1 Iok, nga lek helenga hetala ngana, e teke e hele
lange imo nga poinga hel nenge poia NeHalang
ke iech. Atu pe lememo taua pekgamo mur ke
pomanga titimo mur pengpeng.
2 ✡Pe mele hel nenge teat nga kileng tau ngana,
a mene teua iri langa lemo pele. Mele hel te poia
poinga nei lo pe te mene teua angkelo mur. Pe iri
siporia te eteia ero.
3 Pe letemo metene iri nenge tetu nga tuele au
ngana pule. Pe a halaua iri ke pomanga atu teu
luluch nge iri nga tuele au ngana. Pe nenge teke
mele hel te poi poreke pekngamo mur, ala ke a
halaua iri pe a takisia aria melmelenga pule.

✡ **12:29:** Deu 4:24; 9:3 ✡ **13:2:** Gen 18:1-8; 19:1-3; Rom 12:13

4 ✡Iri nenge telei hel, tenau ele aria leinga ke nek
pe tetu ke tenek hel mana ke pomanga reria he-
lenga nenge tetom tele helia nga telei hel ngaria.
Pe a poia amo leinga ke lemlem nga NeHalang
matana. Iange NeHalang lape nau teu lange imo
ke nek toto, nga nenge teke none la ke ma luluch
nge heie nenge nehei ia ero pe heie la ke ma luluch
nge none nge ene ia ero.

5 ✡A memelei ia poinga nenge a teke lemo um-
tutuna halang ero. Lemo ure nemur nenge tu nge
imo nem lo, het lo la. Iange NeHalang I sipona hele
ke teke,
"Lape E ua amo ero toto.
Pe lape E nau sio mene imo ero pule."

6 ✡Ke pomalam ta hele nga letera manmanna
ngana ke ta teke,
"Non Soke i toro mana halaulaua iau.
Pomalam e matau ero ol.
Pe mele pele nakuna ero toto
nge poia ute pele at nge iau."

7 ✡Pe pule letemo metene amo soksoke ngana
mur. Iange iri te hele hot tele NeHalang nena
helenga lange imo. Pe letemo metene leteria
manmanna ngana nenge te nanasia Iesus nga tetu
ngaria, ke la het nga etue nenge te mete ia. I urana
toto nge a nanasia poinga nenge hana nemur te
poia nem.

8 Iange Iesus Kristus tu ke pomai mana nge nike
toto, ke at heueu nei pe nga etue lochloch ngana
nemur nga hoena pule.

✡ **13:4:** Epe 5:5 ✡ **13:5:** Deu 31:6, 8; Jos 1:5 ✡ **13:6:** Psa 118:6
✡ **13:7:** 1Ko 4:16

9 ✡Ke pomalam a longo tau pulute hana hel
reria helenga ero. Iange lape te channanga ole
mene imo, pe la te hile sio mene imo pe a poi
koukou rara mana ol. Ita letera metene NeHalang
letena poreke ngana nge ita ke nek. Pomalam
lape hekerkereng ia ita ke tames ke kerkereng.
Pe a nanasia hotonga kinkino ngana nemur nga
ngaunga ero. Iri nenge te nanasia hotonga nemur,
hotonga nem halaua iri ero toto.
10 Ita ara hatanga e tu. Pe tunginga ana hana
mur nenge Israel nem, te ngaua ngaunga e nga ara
hatanga nem ero toto.
11 ✡Tunginga ana hana mur aria soke e men-
mene sipsip pe pulumakau eiria ke te lalaia nga
NeHalang na pele letena nenge heo ngana toto. Pe
nga lamau te poi tunginga ia lange NeHalang ke te
teke te helemlem ia poinga poreke ngana mur. Pe
huros nemur singiria temak heke iri nga oan, nga
pele neu ana aeteme nge hot.
12 ✡Pe poinga nem te poia lange Iesus pule. Ke
te mene hote Iesus nga kileng nenge Ierusalem ke
lange hot pe te hune i ke mete. Pe eina lele ke lome
ita lochloch nga rera poinga poreke ngana mur. Ke
tatu ke ta lemlem toto nga NeHalang matana.
13 ✡Ke pomalam, ita pule ta nanas hote Iesus
lange hot. Nga kileng unne nenge tenau sio mene
I pe takisia ana melmelenga ke la mete sio mana.
Ke ita, tahot la ke ta amneia ure meena ngana
nemur pule.
14 ✡Iange ra kileng e nga ich nei ero nge lape tatu

✡ **13:9:** Rom 14:17 ✡ **13:11:** Lev 16:27 ✡ **13:12:** Ioa 19:17
✡ **13:13:** Hip 12:2 ✡ **13:14:** Hip 11:10, 16; 12:22

ia ke kokoes mana ol. Pe ra kileng nem, ta tango
rerere pe ngana kou atat kura.
15 ✡Ke pomalam ta heto heke tote NeHalang nga
Iesus ene. Pe poinga nem ta rahite ke pomanga
rera tungina nenge lala nge NeHalang. Pe kokoes
mana harra heto hekeke NeHalang ene.
16 ✡Pe letemo metene ke apoi ke urana lange
nei ngamo mur. Nenge teke mele na ute ero, a
halaua i ke a tung nena. Pe a rahite poinga nei
ke kerkereng. Iange poinga nei, pomanga lemo
tunginga nenge lange NeHalang. Pe NeHalang
iech toto ia.
17 ✡Pe ute pule, a longo taua mele hel nenge iri
mukmuka nge imo. Utar nenge te hele ke te teke
a poia, atal sio mene imo pe a longo tau mana
ke a poia. Iri, te kila pe teta eingaria ke nek ero,
pe kokoes te ume ke kerkereng toto ke tenau ele
opemo mur. Iange iri lape te henin hote aria ume
nem lange NeHalang kura. Pe nenge teke a longo
taua iri ke nek, lape te iech mana nge te poia aria
ume nem. Pe imo lape a iech pule.
18 ✡Pe e teke e hele lange imo ke a hetalau
emem lange NeHalang pule. Imem mo teke moi ke
mo nanas mene poinga nge pengpeng ke kokoes.
Pomalam, nga letemem nge teu, mo amneia ute
pele nge poreke ero.
19 Pe e teke a hetalaulau ak ke kerkereng toto
lange NeHalang ke ela mule nge imo ke ueiuei
mana.
20-21 ✡Iok, e hetalaulau amo mukam: NeHalang

✡ **13:15:** Psa 50:14, 23 ✡ **13:16:** Pil 4:18 ✡ **13:17:** 1Te 5:12
✡ **13:18:** Ume 24:16; 2Ko 1:12 ✡ **13:20-21:** Jer 32:40; Ezk 37:26;
1Pi 2:25

nenge poia letemo ke ma ke nek, tung lochloche ure urana ngana mur lange imo ke a poia i sipona lemene ngana. I sipona hemaul mule Non Soke Iesus nga metenga. Pe henonou hote I ke I Non Soke pe nauele mule NeHalang nena hana mur lochloch. Ke pomanga non nenge nauelele nena sipsip mur. NeHalang hemaul mule Iesus iange eina hekerkereng ia helenga tomunga hel heueu ngana nem. Pe helenga tomunga hel nem, lape tu ke koko mana ol. Pe pule, e hetalaulau ara ke e teke NeHalang ume teu nge ita ke poia lemene ngana nga letera. Ure nem lohot mana nga kerkerenga nenge Iesus Kristus! Pomalam ta heto heke tote ene nga etue lochloch sapele. Manmanna!

Helenga Hetala Ngana Mur

22 Iok titik mur, lek helenga hetet lo pe e teke asis pe a longo ke nek toto, nga helenga nenge hekerkereng mule imo ke a nanas mene kue nenge pengpeng. Pe alalaha nenge ehas ia nei choro mana.

23 Pe pule e teke e hele tote tira Timoti lange imo. Timoti kou te lohe hote i nga tuele au ngana lo. Pe nenge teke at ke ueiuei, lape imem nai ape mola mule ke monau mule imo.

24 Pe a heleia lemem iechinga palaungana lange amo papalauna mur, pe nge NeHalang nena hana mur lochloch. Pe titira nemur nge Itali te hekule reria iechinga palaungana lange imo pule.

25 Lape NeHalang nauele imo ke nek, pe poi ke nek toto lange imo ke kokoes.

Tomunga Hel Heueu Ngana
Genesis and the New Testament in the Lote Language of Papua New Guinea
Buk Stat na Nupela Testamen long tokples Lote long Niugini

copyright © 2009, 2019 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Lote

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.
You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2022-11-09

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 1 Oct 2024 from source files dated 31 Aug 2023
89f57add-4ab2-5e6d-af7e-7ec7955d8f95